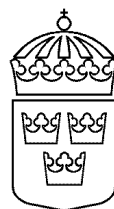

Riksdagens protokoll

1999/2000:86

Måndagen den 27 mars

Protokoll
1999/2000:86

Kl. 12.00 – 12.19

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 21 mars.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 30 mars kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, jordbruksminister Margareta Winberg, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Britta Lejon och finansminister Bosse Ringholm.

3 § Svar på interpellation 1999/2000:296 om folkbildningen

Svar på interpellation

Anf. 1 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Birgitta Sellén har frågat kulturminister Marita Ulvskog vad hon avser att vidta för åtgärder för att åstadkomma ett förändrat synsätt vid kommunernas bidragsgivning till studieförbunden, dels för att öka de kommunala anslagen, dels för att bidragsgivningen följer de principer som formats i vår nationella folkbildningspolitik. Eftersom dessa frågor huvudsakligen faller inom mitt ansvarsområde har interpellationen överlämnats till mig för besvarande.

Folkbildningen är av stort nationellt intresse, inte minst för att en aktiv folkbildningsrörelse stärker och utvecklar demokratin men också för att den ger den enskilde individen möjlighet till kunskap, personlig utveckling och inte minst kulturupplevelser. En fungerande folkbildning skapar förutsättningar för utveckling och framsteg i hela landet genom att erbjuda möjligheter för medborgare, oavsett bostadsort, att få en höjd bildningsnivå.

De bidrag som kommuner och landsting ger till studieförbund och folkhögskolor utgör en viktig del i finansieringen av verksamheterna men är ett frivilligt åtagande från kommuner och landsting. I samband med folkbildningsreformen 1991 uttalade regeringen en förhoppning om att kommunernas och landstingens bidrag skulle ligga på en oförändrad nivå.

Kommuner har, under de tuffa ekonomiska år som har varit, tvingats göra prioriteringar som drabbat många verksamheter, även folkbildningen. Min förhoppning är att det i dag finns ett större utrymme för att stödja folkbildningen, då det ekonomiska läget är ljusare för många kommuner.

Regeringen har uppmärksammat problematiken med att kommunerna har minskat bidraget till studieförbunden. Folkbildningsrådet har av regeringen fått i uppdrag att redovisa och kommentera utvecklingen av kommunernas bidrag till studieförbunden. Folkbildningsrådet ska även bedöma orsakerna till förändringen av den kommunala bidragsgivningen. Folkbildningsrådet ska redovisa sitt resultat i slutet av februari nästa år.

Mot bakgrund av detta har inte regeringen för avsikt att vidta några åtgärder gentemot kommuner och landsting.

Anf. 2 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag har ställt min interpellation på grund av att vi i dag kan se att kommunerna inte följer de statliga direktiv som skrevs in i folkbildningsreformen 1991. Enligt dessa ska man övergå från regelstyrning till målstyrning. Det innebär enligt förordningen att folkbildningsverksamheten ska bedrivas "fritt och frivilligt utifrån deltagarnas behov och intressen".

Enligt målen ska folkbildningen stärka och utveckla demokratin, precis som ministern säger i svaret. Det står i proposition 1990/91:82: "Folkbildningsverksamheten skall vara ett forum där deltagarna själva väljer ämne och arbetsformer och där de egna erfarenheterna och behoven styr studierna."

Riksrevisionsverket har granskat folkbildningen för att belysa och analysera hur den styrs mot mål och kvalitet. I dess rapport kan man läsa att kommunerna blir mer och mer intresserade av att få "valuta för pengarna", dvs. att den verksamhet som får pengarna mer påtagligt ska anpassas till de kommunala prioriteringarna. Det kan t.ex. röra sig om att komplettera eller ersätta en kommunal verksamhet.

Kommunen kan dessutom ge studieförbunden projektpengar för att få ett uppdrag utfört. Då har man från kommunens sida godkänt och granskat verksamheten i förväg, och det tillvägagångssättet ligger långt ifrån de statliga fördelningsprinciperna. Kommunerna har i själva verket satt upp villkoren för verksamheten. Med all respekt för den kommunala självstyrelsen menar jag ändå att staten har anledning att uppmärksamma det här vid överläggningar med kommunerna. Det känns väldigt långt ifrån förordningens mål, där det talas om "deltagarnas behov och intressen".

Förutom den regelstyrning som RRV har uppmärksammat har kommunernas bidrag till folkbildningen minskat oroväckande under 90-talet. I genomsnitt har det minskat från 75 kr till 56 kr per invånare. Detta har skett trots att folkbildningspropositionen förutsatt att de kommunala bidragen ska ligga på oförändrad nivå och utgå från samma principer som statsbidraget.

Ändå vill inte regeringen vidta några åtgärder utan avvaktar det resultat som Folkbildningsrådet ska redovisa i februari 2001, detta trots att det i RRV:s rapport talas om att kommunerna inte lever upp till statens direktiv. Skolministern säger i stället att det är hennes förhoppning att det i dag finns större utrymme för att stödja folkbildningen i kommunerna när

det ekonomiska läget är bättre i många kommuner. Hon säger också att regeringen har uppmärksammat problematiken. Men hur har det skett?

Fru talman! Jag har väldigt svårt att tro att en förhoppning i en interpellationsdebatt kommer att skapa större utrymme i kommunernas vilja att öka bidragen till folkbildningen. Därför är det med besvikelse som jag mottar svaret om att vänta och se i stället för att vidta åtgärder.

Prot.

1999/2000:86

27 mars

Svar på interpellation

Anf. 3 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag kan förstå att Birgitta Sellén med sitt stora engagemang för studieförbunden och för folkbildningen känner sig besviken. Problemet för mig är att det verkligen är upp till kommunerna själva att hantera bidragen. Att från statens sida gå in och styra dem skulle vara ett oerhört stort steg.

Vi har ändå tittat på hur det har sett ut. Kommunbidraget till folkbildningen har minskat med drygt 30 % sedan 1992. Räknat per invånare är det en minskning med 22 %. Vad sker då nu när jag säger att ekonomin börjar bli lite bättre? Det är en oerhört ojämn bild som vi ser.

År 1999 hade 44 kommuner ökat anslaget, medan däremot 87 hade minskat det. 158 kommuner ger ett oförändrat bidrag. Bidraget uteblev helt i Lidingö och Nacka. I Salem och Danderyd var bidraget under 7 kr per invånare. Detta kan jämföras med Eskilstuna, som ger drygt 142 kr per invånare.

Preliminära siffror som vi har för år 2000 tyder på att fem kommuner – Lidingö, Nacka, Salem, Danderyd och Täby – har beslutat att helt ta bort bidraget till studieförbunden.

Visst är detta en skrämmande situation. Stockholm minskar sitt bidrag med drygt 23 %, medan Strömstad ökade sitt bidrag med 65 %. Det är uppenbart att det här väldigt mycket handlar om vilken politisk inställning man har. Vi kan se att många av de här kommunerna har ett moderat styre, där man inte har det engagemang för folkbildningen som Centerpartiet och Socialdemokraterna faktiskt delar.

Det kan tyckas att jag avvaktar för länge, men vi vill verkligen se vad som är orsakerna och hur man kommer att förklara sig när Folkbildningsrådet gör undersökningen i kommunerna. Men det är också oerhört viktigt att man från enskilda partier följer den debatt som vi nu för och studerar den här statistiken. Jag brukar ibland säga att var och en som sitter i riksdagen har partikamrater ute i kommunerna med ett ansvar för folkbildningen. Om vi sitter i Sveriges riksdag och riksdagen fattar beslut om nationella riktlinjer är det också något som ska genomsyra partiernas vilja ute i kommunerna.

Men här sker det en väldigt kursförändring i vissa kommuner, där man helt går emot de nationella direktiven. Dessvärre är detta inte det första området där man väljer att inte följa de nationella direktiven. Det sker också på andra områden.

Anf. 4 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Skrämmande var nog rätta ordet, för det är precis så jag upplever det. Vi vet ju i dag att det är många människor som har glädje av studieförbunden. Det finns elva studieförbund, och 330 000 studiecirklar ordnas varje år där 3 miljoner människor deltar. 180 000 kulturarrangemang arrangeras också. Kulturen är ju en viktig bit av folkbildning-

en. Det är alltså, som skolministern säger, oerhört värdefullt att det finns möjligheter.

De siffror som visar hur det har minskat är fruktansvärda. En del kommuner har t.o.m. tagit bort stödet. Det har jag också uppmärksammat. Lidingö och Nacka har t.ex. gjort det.

Det här innebär också, när resurserna nu minskar, att studieförbunden får svårigheter att behålla kvalificerade cirkelledare. Och då riskerar kvaliteten att sjunka. Dessutom kan förbunden inte anordna lika många kurser. Då tappar man tempo, och det blir väldigt tråkigt för allihop. Det är i och för sig logiskt att man måste dra ned på cirkelledare, men man hamnar också i en besvärlig situation. Man hamnar i ett ekorrhjul som man inte riktigt kommer ur.

Därför anser jag att det är viktigt att regeringen tar sitt ansvar. Ekorrhjulet man hamnar i handlar om att man säger upp cirkelledare och att kvaliteten sjunker. Folk säger: Det studieförbundet kan jag inte gå i, för där har man inte kvalificerade studieledare. Då har det blivit en olycklig omständighet på grund av det minskade anslaget.

Jag tycker att det är viktigt hur regeringen agerar. Jag tycker att det är svårt att förstå att man ska vänta ytterligare ett år på vad Folkbildningsrådet säger. Då tar det ju ändå tid innan man har kommit i gång och åtgärdat det här. När vi nu har RRV:s rapport liggande och ser hur skrämmande siffrorna är tycker jag att även om vi pratar med våra partikamrater ute i landet – vilket vi ju gör – hjälper det inte till fullo. Det är ju ändå regeringen och regeringens ord som väger tungt för kommunerna.

Anf. 5 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det hade kunnat vara något av våra andra skolärenden som vi diskuterar. Jag nämnde ju som exempel att det finns andra områden där de nationella besluten inte följs. En sådan fråga har handlat om betygslänkande omdömen, något som några av de här berörda kommunerna också har brutit mot. I det fallet kunde vi direkt se till att Skolverket som myndighet kunde gå in och granska och föreslå åtgärder mot kommunerna, eftersom man gjorde bedömningen att de direkt bröt mot de nationella målen.

Anslagen till studieförbunden är en helt kommunal angelägenhet som vi inte har samma möjlighet att följa upp och vidta åtgärder mot. Nu har vi bett att Folkbildningsrådet ska följa upp det. Folkbildningsrådet i sig är ju självständigt gentemot mig som minister, så jag kan inte heller styra över Folkbildningsrådet på det sättet. Frågan är alltså svårare att hantera än andra vanliga ärenden som ligger inom mitt område, där jag kan använda Skolverket som en myndighet. Men det gör inte att jag tycker att frågan har mindre värde. Jag vill följa upp den uppföljning och utvärdering som Folkbildningsrådet gör.

Sedan har vi att diskutera hur vi i så fall går vidare. Som jag sade innan tycker jag att det är skrämmande, när riksdagen fattar beslut om nationella mål och inriktningar, att man ute i kommunerna så fullständigt struntar i det som riksdagen beslutar. Oavsett var man sitter som förtroendevald – i en kommun, i en riksdag, i ett landsting – har man ju ändå att följa de riktlinjer som olika beslutandeförsamlingar har antagit.

Att man nu gång efter annan helt och fullständigt bryter mot de nationellt satta målen gör att vi, menar jag, kommer att få en helt annan

politisk diskussion framöver. Frågan är om det är någon mening med att vi har en parlamentarisk församling som både stiftar lagar och ger råd och anvisningar när man som förtroendevald ute i en kommun fullständigt struntar i dem. Det är en oerhört viktig politisk fråga. Det är viktigt att se vilka partier som har en rak linje genom sina beslut och vilka som struntar i de beslut som fattas i denna riksdag. Jag ser mycket allvarligt på den hantering man har i vissa kommuner när man t.o.m. struntar i att ge några bidrag över huvud taget.

Anf. 6 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Folkbildningen är viktig för demokratin, så det här kanske börjar leda till en demokratidebatt i stället.

Att man kan gå in och påverka problem med betyg är ju bra. Men då tycker jag också att det är viktigt att man kan gå in och redan nu tala om att det är viktigt med folkbildning. Det visar sig ju att det finns skolor som köper studieverksamhet från studiecirklar och från folkhögskolor. De elever som har problem i den vanliga skolan klarar bättre det sätt att studera på som folkbildningen kan erbjuda.

Det är framför allt av den anledningen som jag känner mig så oroad när jag ser de nedskärningar som vi har pekat på i dag. Jag känner också stor oro för att det ska påverkas av vilket styre det är och även för att det påverkar vilka studieförbund som faktiskt får projektpengar, beroende på vilket styre det är i kommunen. Är det socialdemokratiskt styre är det lättare att ABF får projektpengar. Det slår också snett mot den kvalitet, jämställdhet och fria konkurrens vi vill ha mellan de olika studieförbunden.

Därför är det svårt för mig att acceptera att regeringen stillatigande kan se på när kommunerna missköter det här. Vi gräver en grop för framtiden som är svår att ta sig ur. Därför önskar jag att skolministern kan vidta åtgärder nu och ändå gå in och börja föra ett samtal med kommunerna om det problem som håller på att uppstå.

Anf. 7 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det finns stunder när man önskar att man kunde agera snabbare. Jag kan inte göra det i det här läget. Det jag kan göra är att understryka att jag också ser oerhört positivt på de insatser som görs från folkhögskolorna, och som görs från våra studieförbund.

Det är helt riktigt att de är en stor resurs också för den vanliga skolverksamheten när man ibland känner att man måste erbjuda undervisning på ett annat sätt. Därför ser jag att det är så angeläget att vi i fortsättningen kommer att ha våra folkhögskolor och våra studieförbund. Vi pratar ju många gånger om ett livslångt lärande. I det livslånga lärande som kommer att vara en nödvändighet in på hela 2000-talet kommer givetvis studieförbunden att vara en mycket viktig del. Alla människor kommer inte att kunna fortbilda och kompetensutveckla sig inom de traditionella skolorna, komvux eller vad det nu kan vara. Det krävs att våra studieförbund finns där som ett mycket stort och starkt komplement.

Svaret blir alltså likadant. Vi får avvakta till dess att Folkbildningsrådet är klart med sin analys. Men vi får kanske också fundera över hur riksdagen kommer att hantera det här framöver.

Prot.

1999/2000:86

27 mars

Svar på interpellation

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
1999/2000:NR1 till utrikesutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Försvarsutskottets betänkande 1999/2000:FöU2
Trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU6

6 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 24 mars

1999/2000:314 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Rätten till familjeåterförening
1999/2000:315 av *Kenneth Lantz* (kd) till finansminister Bosse Ring-
holm
Öresundsbrons avgifter

den 27 mars

1999/2000:316 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Bistånd till utvecklingsarbete i Kongorepublikerna

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 4 april.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 24 mars

1999/2000:750 av *Anders Sjölund* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kommunal subvention till statlig verksamhet
1999/2000:751 av *Bertil Persson* (m) till miljöminister Kjell Larsson
EU:s fågeldirektiv
1999/2000:752 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Satsning på turismen

1999/2000:753 av *Amanda Agestav* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow
Civilpliktsutbildningen
1999/2000:754 av *Ewa Larsson* (mp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Sex- och samlevnadsundervisning i skolan
1999/2000:755 av *Kent Olsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Yrkesfiskaravdrag

Prot.
1999/2000:86
27 mars

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 april.

8 § Kammaren åtskildes kl. 12.19.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Svar på interpellation 1999/2000:296 om folkbildningen.....	1
Anf. 1 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	1
Anf. 2 BIRGITTA SELLEN (c).....	2
Anf. 3 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	3
Anf. 4 BIRGITTA SELLEN (c).....	3
Anf. 5 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	4
Anf. 6 BIRGITTA SELLEN (c).....	5
Anf. 7 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	5
4 § Hänvisning av ärende till utskott	6
5 § Förnyad bordläggning.....	6
6 § Anmälan om interpellationer	6
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	6
8 § Kammarén åtskildes kl. 12.19.	7